

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Prieinamesnė mokslinė informacija. Naudingesnės viešosios investicijos į mokslinius tyrimus“

(COM(2012) 401 final)

(2013/C 76/09)

Pranešėjas **Gerd WOLF**

Europos Komisija, vadovaudamasi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 304 straipsniu, 2012 m. liepos 17 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Prieinamesnė mokslinė informacija. Naudingesnės viešosios investicijos į mokslinius tyrimus“

COM(2012) 401 final.

Bendrosios rinkos, gamybos ir vartojimo skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2013 m. sausio 8 d. priėmė savo nuomonę.

486-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2013 m. sausio 16–17 d. (sausio 16 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 151 nariui balsavus už ir 5 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 Prieiga prie mokslinės informacijos yra pagrindinė sėkmingų mokslinių tyrimų ir inovacijų skatinimo, taigi ir Europos konkurencingumo, sąlyga. Taip užtikrinamas mokslininkų, mokslinių tyrimų partnerysčių – ypač mokslinių tyrimų ir įmonių partnerysčių – bei mokslininkų ir piliečių dalijimasis žiniomis.

1.2 Atsižvelgdamas į toliau pateikiamus teiginius, Komitetas remia Komisijos suformuluotus tikslus ir pasiūlymus ir mano, kad pasitelkiant internetą jais galima palengvinti mokslinį darbą ir padidinti jo našumą.

1.3 Siekiant sėkmingai įgyvendinti šiuos tikslus, būtina ir toliau užtikrinti mokslininkų ir jų organizacijų autorystę ir intelektualinę nuosavybę, išsaugoti mokslo ir mokslininkų laisvę ir apsaugoti mokslininkus nuo jų našumą mažinančio papildomo darbo arba papildomos administracinės naštos.

1.4 Su šiuolaikinėmis techninėmis galimybėmis suderinta laisva prieiga (internetu) prie mokslinių leidinių praplečia arba papildo bibliotekų darbą. Tai labai naudinga, plačiai taikoma praktika ir ji turėtų būti toliau tęsiama ir galutinai išplėta. Reikia siekti užtikrinti visišką Europos ir ne Europos šalių praktikos suderinimą šioje srityje.

1.5 Mokslinės informacijos išsaugojimas (mokslinių tyrimų duomenų saugojimas) potencialiam panaudojimui ateityje yra būtinas ir tai yra neatsiejamas geros mokslinės praktikos

elementas. Komitetas palankiai vertina Komisijos ketinimą ir ateityje remti šiems tikslams pasiekti reikalingą infrastruktūrą. Tais atvejais, kai susitarimuose dėl projektų turi būti išsamiau aptariamasi duomenų saugojimas, reikėtų kiekvienu konkrečiu atveju kartu su atitinkamais mokslininkais išspręsti techninio pobūdžio klausimus dėl apimties, formato, išsamumo ir aprašymo (pasitelkiant metaduomenis).

1.6 Tai susiję su laisvos (t. y. bendros, visuotinės, nemokamos, nekontroliuojamos ir besąlygiškos) interneto prieigos prie saugojamų mokslinių tyrimų duomenų klausimu. Šis klausimas turi daugelį aspektų, jis susijęs su ligšioline mokslo kultūra ir turi būti nagrinėjamas labai diferencijuotai ir apdairiai. Įmanoma, kad laisva išorinė prieiga prie tam tikrų sričių mokslinių tyrimų duomenų galėtų būti naudinga ir nekelti pavojaus, tačiau daugelio kitų mokslinių tyrimų sričių atveju tam kliudo įtikinamos priežastys. Todėl bendro pobūdžio principo šiuo atveju taikyti negalima.

1.7 Todėl pasirinktais atvejais galimi sprendimai turėtų palaipsniui būti grindžiami įprastais savanoriškais savarankiškai organizuojamais duomenų keitimosi procesais (pavyzdžiui, CERN, internetas) ir bendradarbiaujant su mokslinių tyrimų procese dalyvaujančiais mokslininkais empirikai išbandyti bandomajame projekte. Tačiau su tuo susijęs administracinis darbas neturėtų žlugdyti ką tik pradėtų supaprastinimo pastangų ir nustatyti naujas taisykles arba papildomas procedūras.

1.8 Nepaisant to, laisva prieiga prie prasmingai atrinktų duomenų, kuriais remiantis rengiami laisvai prieinami moksliniai straipsniai, galėtų būti naudinga – ypač visiško Europos ir ne Europos šalių praktikos suderinimo šioje srityje atveju, – jei su tuo susijusi papildoma našta pasirodytų priimtina ir pagrįsta.

1.9 Visos šios priemonės dažnai susijusios su didelėmis papildomomis sąnaudomis, kurias patiria mokslininkai ir jų organizacijos. Sudarant ir paskirstant biudžetą į tai reikėtų visiškai atsižvelgti.

2. Svarbiausios Komisijos komunikato nuostatos

2.1 Šis komunikatas skirtas Komisijos veiksams, kurių ji ketina imtis prieigai prie mokslinės informacijos gerinti ir viešųjų investicijų į mokslinius tyrimus naudai didinti.

2.2 Planuojamų veiksmų tikslai yra šie:

- prieiga prie mokslinių leidinių;
- mokslinės informacijos išsaugojimas;
- laisva prieiga prie mokslinių tyrimų duomenų.

2.3 Dėl prieigos prie mokslinių leidinių šiuo metu su dviem mokslinių leidinių leidyklomis svarstomos dvi galimybės:

- **Visiškai laisvos prieigos principas** – leidybos sąnaudas padengia ne skaitytojai (mokėdami už prenumeratą), o autoriai. Paprastai šios sąnaudos tenka universitetui ar mokslinių tyrimų institutui, su kuriuo susijęs konkretus mokslo darbuotojas, arba mokslinius tyrimus remiančiai finansavimo įstaigai.
- **Iš dalies laisvos prieigos principas** (kai autorius pats pateikia medžiagą archyvuoti) – paskelbtą straipsnį arba galutinį tarpusavyje įvertintą rankraščio variantą interneto talpykloje archyvuoja mokslo darbuotojas, prieš jį skelbdamas, po to arba tuo pat metu. Leidėjui paprašius, su tokiu straipsniu dažnai galima susipažinti tik po tam tikro laikotarpio (toliau – ribojamasis laikotarpis), kad prenumerata ir toliau turėtų tam tikrą privalumą.

2.4 Be to, pateikiamas tvarkaraštis, kaip galima laipsniškai įgyvendinti šiuos tikslus programos „Horizontas 2020“ metu.

3. Komiteto pastabos

Šioje nuomonėje nagrinėjamas laisvos, t. y. bendros, nemokamos, visuotinės ir visapusiškos interneto prieigos prie būsimų leidinių ir duomenų, kuriais remiantis jie ruošiami, ir kurie šiuo metu dažniausiai egzistuoja ir skaitmenine forma.

3.1 Ankstesni teiginiai

Šiame dokumente aptariamą temą Komitetas nagrinėjo ir savo nuomonėje „Mokslinių tyrimų organizacijų, pramonės ir MVĮ bendradarbiavimas ir žinių perdavimas – svarbios išankstinės inovacijų sąlygos“⁽¹⁾ ir pateikė esminių pastabų, kurios savo svarbos neprarado iki šiol. Jų tikslas buvo pagerinti mokslinių tyrimų partnerystę (ypač mokslinių tyrimų ir įmonių) dalijimąsi žiniomis. Žinių perdavimas laikomas svarbiu naujovių skatinimo – o tuo pačiu ir Europos konkurencingumo – veiksmu. Komiteto pastabos buvo susijusios ir su mokslinių tyrimų ir inovacijų procese sukuriama intelektualine nuosavybe valdymu bei meno ir mokslo laisve⁽²⁾ ⁽³⁾.

3.2 Autorystė ir intelektualinė nuosavybė

Mokslininkų ir jų organizacijų autorystė ir intelektualinė nuosavybė, viena vertus, yra susijusi su pripažinimu, kad jie pirmieji padarė mokslinį atradimą arba priėjo prie naujų išvadų, – tai dažniausiai pagrindžia publikacijos autorystė. Kita vertus, tai susiję su kūrybinio proceso, kurio metu pasitelkiant naujas išvadas gali būti sukuriama naujovės ir atradimai, kuriuos dažnai prašoma apsaugoti patentu, pripažinimu ir, prirėkus, jų naudojimosi teise (arba jos dalimi). Todėl Komitetas pritaria Komisijos teiginiui (4.1 punktas), kad „Laisvos prieigos politika neturi įtakos autoriaus laisvei apsispręsti dėl darbo skelbimo. Ji taip pat netrukdo darbų patentuoti ar kitaip panaudoti komercinėms reikmėms.“

3.3 Lengvatinis laikotarpis

Priimant sprendimą dėl ankstyvo mokslinių rezultatų skelbimo – kartu prarandant visas teises į potencialius šiais rezultatais pagrįstus atradimus, arba, siekiant išvengti tokių pasekmių, nusprendžiant laikinai neskelbti rezultatų ir tokiu būdu rizikuojant prarasti prioritetinę teisę, pavyzdžiui, į išradimą – kyla sunki ir, kai kuriais atvejais su nuostoliais susijusi, dilema. Komitetas pakartoja savo rekomendaciją, įvedant reikalaujamą Bendrijos patentą⁽⁴⁾, nustatyti lengvatinį laikotarpį, siekiant sušvelninti šią dilemą.

3.4 Patentų teisės atvejis

Dešimtmečius trukusios tarptautinės raidos metu patentų teisės srityje buvo pasiekta ir įtvirtinta pusiausvyra tarp, viena vertus, pradinių intelektualinės nuosavybės teisių ir, kita vertus, laisvos prieigos prie tokiomis teisėmis grindžiamų produktų. Todėl dabar su patentų paraiškėmis galima susipažinti po 18 mėnesių ir jos yra visiems prieinamos internete.

3.5 Mokslinių tyrimų duomenys

Nors skirtingose srityse esama skirtumų, tačiau dabartinei praktikai būdinga tai, kad

⁽¹⁾ OL C 218, 2009 9 11, p. 8, 3 skyrius.

⁽²⁾ 2010 m. kovo 13 d. Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartija, 13 straipsnis „Akademinei laisvė turi būti gerbiama.“

⁽³⁾ Pvz., Torsten Wilholt leidinyje „FORSCHUNG & LEHRE“ („Mokslas ir mokymas“), Nr. 19, 2012/12, p. 984, www.forschung-und-lehre.de

⁽⁴⁾ OL C 132, 2011 5 3, p. 39, 3.9 punktas.

- i. atliekant mokslinius tyrimus gauti duomenys, pagrįsti vadinamaisiais neapdorotais duomenimis, iš pradžių yra tikslinami ir patikrinami, kad nebūtų klaidingų matavimų, vidiniame nuomonės formavimo proceso metu užtikrinamas jų nuoseklumas, įvertinama jų reikšmė ir, prireikus, jie palyginami arba sujungiami su kitais matavimo duomenimis, prieš įtraukiant juos į patvirtintą, patikimą duomenų rinkinį ir paskelbiant; ir kad
- ii. tuo užsiimantys mokslininkai pirmieji paskelbia šiuos duomenis, paaiškina rezultatus ir daro išvadas.

3.6 Bendras pritarimas

Atsižvelgdamas į pirmiau išdėstytus teiginius, Komitetas remia Komisijos suformuluotus tikslus. Komitetas mano, kad pasitelkiant internetą tokiu būdu galima palengvinti mokslinį darbą ir padidinti jo našumą. Komitetas rekomenduoja toliau laipsniškai vystyti šiuo tikslu pradėtus procesus arba koncepcijas, reguliariai bendradarbiaujant su mokslinių tyrimų procese aktyviai dalyvaujančiais mokslininkais. Būtina atsižvelgti į kiekvienos mokslinių tyrimų srities ypatumus ir apsaugoti mokslininkus nuo jų našumą mažinančio papildomo darbo arba papildomos administracinės naštos. Kitame skyriuje nagrinėjami tolesni su tuo susiję aspektai ir apribojimai.

4. Konkrečios Komiteto pastabos

4.1 Laisva prieiga prie leidinių

Su šiuolaikinėmis techninėmis galimybėmis suderinta laisva prieiga (internetu) prie mokslinių leidinių papildo bibliotekų darbą. Tai labai naudinga, plačiai taikoma ir turėtų būti toliau raginama naudotis ir galutinai išplėta.

4.1.1 Visiškai laisvos ar iš dalies laisvos prieigos principas?

Iš esmės, susitarimas su konkrečiomis leidyklomis dėl visiškai laisvos arba iš dalies laisvos prieigos yra labiau pragmatinio pobūdžio, kitaip sakant, tai yra su sąnaudomis susijęs klausimas. Svarbiausia yra bendra ir ne pernelyg vėlyva interneto prieiga prie mokslinių ir techninių leidinių.

4.1.2 Pernelyg didelės sąnaudos

Tačiau susidaro įspūdis, kad didžiosios leidyklos už tai ima pernelyg didelius mokesčius. Šią padėtį būtų galima ištaisyti didinant autorių, leidėjų ir leidyklų konkurenciją. Vis dėlto, vertinant mokslinio darbo pasiekimus, svarbus vaidmuo tenka ir leidinio, kuriame jis skelbiamas, prestižui. Todėl Komitetas ragina Komisiją kartu su mokslininkų organizacijomis apsvarstyti, kaip būtų galima pagerinti esamą padėtį. Tačiau jokių būdu negalima varžyti autorių pasirinkimo laisvės.

4.1.3 Mokslinių tekstų projektai

Komitetas atkreipia dėmesį į paplitusią praktiką, prieš paskelbiant naujus rezultatus, kuriuos išorės ekspertai dar vertina,

specialiuose leidiniuose, supažindinti su jais mokslo pasaulį, pateikiant – taip pat ir internetu – mokslinių tekstų projektus (angl. k. *preprints*). Tai pasakytina ir apie pranešimus, skaitomus simpoziumų ir dalykinių konferencijų metu, todėl jiems tenka svarbus vaidmuo sutelkiant mokslininkus.

4.1.4 Tarptautiniai susitarimai. Tolygumo užtikrinimas

Reikėtų siekti, kad tarptautiniu mastu tarp ES ir kitų valstybių šioje srityje neatsirastų labai didelio disbalanso. Viso pasaulio mokslininkams arba piliečiams suteikiant nemokamą interneto prieigą prie ES sukurtų mokslinių leidinių, būtina užtikrinti, kad ir ES mokslininkams arba piliečiams būtų suteikiama nemokama prieiga prie visų už ES ribų sukurtų mokslinių leidinių. Komitetas remia Komisijos pastangas su tarptautinių susitarimų pagalba užtikrinti tokią tolygumą. Mokslininkų darbas realiai taps lengvesniu tik sukūrus tarptautinį informacijos srautą.

4.1.5 Dalykinės konferencijos ir bibliotekos

Komitetas taip pat įspėja, jog nereikia manyti, kad suteikus laivą prieigą kitos informacijos ir nuomonių keitimosi formos taps nereikalingos arba nesvarbios. Darbas kompiuteriu nepakeičia stimuliuojančio diskusijų arba intelektualinės bibliotekos aplinkos poveikio.

4.2 Duomenų saugojimas

Dauguma didžiųjų mokslinių organizacijų duomenų saugojimą jau įtraukė į savo geros mokslinės praktikos taisykles. Atsižvelgiant į šiuo metu sukauptą milžinišką duomenų kiekį, šis klausimas dažniausiai susijęs su turimais ištekliais ir infrastruktūra, t. y. didelėmis personalo ir įrangos sąnaudomis patvirtinant duomenis, prireikus surūšiuoti, suspausti, sutrumpinti ir ištrinti neapdorotus duomenis arba aprašyti juos pasitelkiant metaduomenis, neprarandant svarbios informacijos. Kiekvienu atveju būtina įvertinti ekonominę naudą.

4.2.1 Komisijos parama

Komitetas palankiai vertina esamas ir planuojamas Komisijos pastangas remti mokslinių tyrimų duomenų saugojimą ir tam reikalingas infrastruktūras.

4.2.2 Atitinkami sprendimai

Komitetas pritaria Komisijai, kad šiuo tikslu nebūtina ieškoti bendro sprendimo, tačiau kiekvienos mokslinės srities darbuotojai turi patys nuspręsti, kokiu mastu ir kaip reikia saugoti duomenis ir priimti sprendimą dėl standartizavimo lygmenis. Siekiant užtikrinti sąveiką, reikėtų kiek įmanoma taikyti atvirus ir tarptautinius standartus.

4.3 Laisva išorinė prieiga prie duomenų

Komisiją ir kitus laisvos (internetinės) prieigos prie mokslinių tyrimų duomenų skatinimo šalininkus⁽⁵⁾ labiausiai vilioja šie tikslai:

- a) mokslinių diskusijų kokybės gerinimas, nes paskelbtų mokslinių tyrimų rezultatų supratimui ir išsamiam įvertinimui reikalinga prieiga prie analizuotų duomenų ir jų analizei naudotų įrankių;
- b) duomenų naudojimas, siekiant padidinti duomenų rinkimų skirtų viešųjų lėšų grąžą.

Komitetas iš esmės visiškai pritaria tokiems tikslams.

Tačiau kyla klausimas, kokiomis priemonėmis tai turėtų būti atliekama ir kokį mąstą bei diferencijavimą turėtų įgauti ši veikla, kokia papildoma – taip pat ir administracinė – našta yra su tuo susijusi, ar ši našta pateisina laukiamą naudą ir kokie prieštaravimai kyla.

4.3.1 Dabartinė praktika

Svarbus mokslinių tyrimų požymis yra tai, kad kiekvienas mokslinis atradimas, kartu su jo metu gautais duomenimis ir šaltiniais, turi būti suvokiamas ir įmanomas pakartoti, o jo metu padarytos išvados turi pasitvirtinti per bet kokias diskusijas ir debatus. Todėl mokslo bendruomenėje egzistuoja gerai parengtos ir sėkmingos procedūros, pavyzdžiui, seminarai, konferencijos, vertinimo procedūros, tarpusavio vertinimas, keitimasis informacija ir duomenimis, darbuotojų mainai ir kt., kurios vykdomos prieš paskelbiant rezultatus, jų skelbimo metu ir po paskelbimo. Dabar šiam tikslui jau naudojamos ir šiuolaikinės skaitmeninės darbotvarkės priemonės. CERN⁽⁶⁾ pasiūlė ir su partneriais išplėtojo internetą būtent kaip duomenų keitimosi priemonę.

4.3.2 Papildomos priemonės

Todėl Komisijos pasiūlymais galima tik bandyti nustatyti, kaip šias jau sukurtas savarankiškos organizacijos formas papildyti, supaprastinti ir padaryti veiksmingesnėmis. Komisijos komunikate konkrečios šiam tikslui skirtos papildomos priemonės nepakankamai aiškiai nurodomos; atrodo, kad, be kitų, yra numatoma rengti bandomuosius projektus.

4.3.3 Problemos – kliūtys

Su laisva prieiga susiję lūkesčiai jau išvardyti, tačiau reikėtų nurodyti ir laukiančias problemas, išimtis ar netgi neįmanomas pašalinti kliūtis. Pastarosios apima:

- konfidencialumą naujovių kūrimo srityje, ypač kartu su pramone (MVĮ), su patentais susijusius aspektus;

⁽⁵⁾ Pavyzdžiui, www.royalsociety.org/uploadedFiles/Royal_Society_Content/policy/projects/sape/2012-06-20-SAOE.pdf, www.wissenschaftsrat.de/download/archiv/2359-12.pdf

⁽⁶⁾ Europos branduolinių tyrimų organizacija (CERN).

— pacientų duomenų konfidencialumą vykdant medicininius tyrimus;

— (mokslininkų ir mokslininkų organizacijų) duomenų autorytės užtikrinimą;

— su duomenų paieška ir aiškinimu susijusius nesusipratimus, įskaitant jų pasekmes;

— galimus teisinio pobūdžio technologijų perdavimo apribojimus, susijusius su ekspertų atliekama kontrole;

— visiško ES ir trečiųjų šalių praktikos suderinimo užtikrinimą;

— personalo ir įrangos sąnaudas, kurių prireiktų siekiant iš daugeliu atvejų, milžiniško kiekio neapdorotų duomenų atrinkti konkrečius duomenis ir padaryti juos suprantamais asmenims iš šalies.

Akivaizdu, kad šios problemos kliudo sukurti visa apimančią laisvą prieigą prie mokslinių tyrimų duomenų.

4.3.4 Diferencijuotas požiūris

Todėl reikalingas diferencijuotas požiūris. Komitetas pripažįsta, kad yra sričių, kuriose laisva interneto prieiga prie mokslinių tyrimų duomenų būtų naudinga, pavyzdžiui, meteorologiniai duomenys, genetiniai fondai, demografiniai duomenys arba kiti aiškiai apibrėžti ir statistiniu požiūriu svarbūs duomenys (nors ir šiuo atveju reiktų išsiaiškinti, kaip apibrėžti terminą „duomenys“).

Tačiau kai kuriais atvejais Komitetas rekomenduoja laikytis daug atsargesnį požiūrio, pavyzdžiui:

i. labai sudėtingų eksperimentų, pavyzdžiui, branduolių sintezės energijos mokslinių tyrimų greitintuvų arba tyrimo laboratorijų atvejais, ir

ii. visais bendradarbiavimo su pramoniniais moksliniais tyrimais, įskaitant MVĮ, atvejais.

4.3.5 Ypač pastarasis atvejis, Komiteto nuomone, yra susijęs su prieštaravimais, tarp viena vertus, siekio skatinti laisvą prieigą prie mokslinių tyrimų duomenų ir, kita vertus, tikslo skatinti inovacijas, daugiausia dėmesio skiriant viešojo ir privatačio sektorių partnerystėms ir kt., kurių atveju konfidencialumas yra nepaprastai svarbus. Tačiau gali būti rizikinga bandyti užtikrinti šių prieštarų tikslų interesų pusiausvyrą, t. y. atskiriant „nepavojingus“, pavyzdžiui, pagrindinių mokslinių tyrimų duomenis, ir novatoriškus, pavyzdžiui, taikomųjų mokslinių tyrimų duomenis. Taikant tokį *a priori* skirstymą, reikia

gebėti numatyti ateitį. Nes gali atsitikti taip, kad būtent nauji vadinamųjų pagrindinių mokslinių tyrimų atradimai gali būti ypatingai novatoriški ir ankstyvas rezultatų skelbimas lemtų patentinės apsaugos praradimą (taip pat žr. 3.3 punktą). Todėl ir čia reikėtų surasti panašų pragmatinį sprendimą, kaip ir „įprastinių“ leidinių atveju (žr. 3.2 punktą ir Komisijos komunikato 4.1 punktą).

4.3.6 Savanoriškumo principas

Todėl kiekviename moksliniame tyrime dalyvaujantiems mokslininkams turėtų būti suteikta teisė laisvai priimti sprendimą, ar projekto metus gautais duomenimis leisti laisvai naudotis konkrečiomis nurodytomis sąlygomis, ir, jei taip, tai kada ir kokio išsamumo duomenis skelbti. Būtent CERN atvejis rodo, kad savanoriški „iš apačios į viršų“ principais grindžiami procesai siekiant šioje diskusijoje aptariamo tikslo yra priimtinesni nei priverstinės taisyklės. Komitetas rekomenduoja suteikti daugiau pasitikėjimo mokslo bendruomenės gebėjimui organizuoti savarankiškai. Reikėtų vengti bet kokio priverstinio kišimosi (žr. 4.3.10 punktą) į jautrią mokslo kultūrą, kuri iki šiol sėkmingai dirbo.

4.3.7 Leidiniuose naudojami duomenys

Vertėtų apsvarstyti galimybę, skelbiant laisvai prieinamą straipsnį, kartu atrinkti duomenis, kuriais remiantis parengtas straipsnis, paruošti šių duomenų elektroninę versiją ir leisti ja laisvai naudotis (žr. 4.2 punktą). Tačiau ir šiuo atveju kyla abejonių ir turėtų kiekvienu atveju būti tikrinama, ar nauda, kurią tikimasi gauti trečiosioms šalims internetu naudojantis duomenimis, iš tikrųjų pateisins su tuo susijusį papildomą duomenų autorių darbą, kuris atitraukia juos nuo mokslinių tyrimų.

4.3.8 Bandomasis projektas

Komitetas remia Komisijos pastangas pirmiausia įgyvendinti nesudėtingos ir tam tinkamos mokslinių tyrimų srities bandomąjį projektą ir sukaupti patirties. Apie sukauptą papildomą vertę turėtų būti rengiamos ataskaitos.

4.3.9 Biurokratija ir pritarimas

Stiprus daugelio mokslininkų nepasitenkinimas dėl per didelio Komisijos nustatytų paraiškų teikimo ir viešųjų pirkimų procedūrų biurokratiškumo visiškai neseniai šiek tiek susilpnėjo dėl įdėtų pastangų supaprastinti paramos priemonę ir užtikrinti jos tęstinumą⁽⁷⁾. Šis nepasitenkinimas gali vėl sustiprėti, jei bus sukurta naujų neapgalvotų reikalavimų, kišamasi į mokslinį darbą ir kuriamos naujos biurokratinės kliūtys.

4.3.10 Finansuotojų interesai

Diskusijoje pirmiau nurodytais klausimais taip pat nagrinėjamas ir klausimas, ar ir kokių mastu „finansuotojas“ arba „mokesčių mokėtojas“, kuriam šioje situacijoje atstovauja Komisija, turėtų paprasčiausiai priversti suteikti laisvą prieigą internete prie visų

sukauptų mokslinių tyrimų duomenų, nurodydamas tai kaip finansavimo sąlygą. Nepaisant 3.1 ir 3.2 punktuose pateiktų teiginių, šis klausimas nenagrinėjamas šioje nuomonėje. Komitetui daug labiau rūpi klausimas, kokiais mokslinių tyrimų finansavimo ir mokslinių tyrimų valdymo metodais – visų pirma siekiant patenkinti „finansuotojo“ interesus – galima užtikrinti optimalų mokslinį ir ekonominį rezultatą.

4.4 Papildoma našta mokslinių tyrimų biudžetui

Visos Komisijos pasiūlytos priemonės atleidžia informacijos (straipsnių, duomenų) gavėją nuo prievolės už tai sumokėti. Visas šias sąnaudas turi padengti duomenų ir leidinių kūrėjai, t. y. mokslininkai ir jų organizacijos. Taigi šios sąnaudas turi būti įtrauktos į kiekvieną moksliniam tyrimams skirtą biudžetą, o jei kalbama apie ES finansavimą – į programos „Horizontas 2020“ biudžetą. Todėl šios sąnaudos turi būti įtrauktos į kiekvieną paramos sumą.

4.4.1 Numačius laisvą prieigą prie mokslinių leidinių, kiekvienas mokslinių tyrimų biudžetas turės ne tik padengti naujų mokslinių rezultatų kūrimo išlaidas, bet ir finansuoti visuotinę prieigą prie šių rezultatų.

4.4.2 Tas pat pasakytina ir apie padidėjusio duomenų saugojimo išlaidas ir su tuo susijusias darbuotojų ir infrastruktūros sąnaudas (be kita ko, tai yra sąlyga 4.4.3 punktu).

4.4.3 Be to, akivaizdu, kad tai taikoma ir papildomoms išlaidoms, kurios kils (prireikus) kuriant viešą prieigą prie visų arba atrinktų mokslinių tyrimų duomenų.

4.5 Galimi nesusipratimai

Komitetui susidaro įspūdis, kad kai kurie politinės diskusijos metu keliami reikalavimai dėl laisvos prieigos bei priežastys yra iš dalies pagrįstos tam tikrais nesusipratimais, susijusiais su mokslo ir mokslinių tyrimų veikla ir visuomenės gebėjimu suvokti mokslinius tyrimus. Moksliniai straipsniai dažniausiai yra suprantami tik konkrečioje mokslinėje srityje dirbančiam specialistui, todėl laisva prieiga ir suteikia informacijos tik specialistui. Tas pat pasakytina ir apie prieigą prie mokslinių tyrimų duomenų.

4.6 Piliečių ir politikų informavimas

Todėl dar svarbiau yra dėti pastangų, kad esminiai naujų atradimų faktai taptų suprantami ir ne specialistams. Komitetas jau ne kartą atkreipė dėmesį į tokių strategijų svarbą ir palankiai vertina su tuo susijusias Komisijos pastangas, įskaitant CORDIS⁽⁸⁾. Reikėtų pabrėžti ir įvertinti tų mokslininkų pastangas, kurie mokslinės srities rezultatus sugeba pristatyti kiek įmanoma suprantamiau. Galiausiai, politikams taip pat svarbu būti kuo geriau informuotiems apie mokslinių tyrimų rezultatus ir jų svarbą bei apie tolesnių mokslinių tyrimų potencialą, kad galėtų priimti pagrįstus sprendimus.

⁽⁷⁾ OL C 48, 2011 2 15, p. 129.

⁽⁸⁾ http://cordis.europa.eu/home_de.html

4.7 Prieiga prie ekspertų išvadų

Įmonės ir pilietinės visuomenės organizacijos dažnai skundžiasi prieigos prie konkrečių ekspertų išvadų stoka. Todėl labai svarbu, ypač MVĮ, turėti bent vieną vidaus ar išorės specialistą, galintį suprasti ir aiškinti mokslinius duomenis, arba palaikyti ryšius su atitinkama konsultacine organizacija. Be to, Komitetas nurodo, viena vertus, savo rekomendacijas (pateiktas vienoje ankstesnių nuomonių ⁽⁹⁾) Komisijai sukurti konkrečią šiam tikslui skirtą paieškos sistemą, kita vertus, Europos patentų biuro parengtą paieškos sistemą ⁽¹⁰⁾, kuria naudojantis jau

galima surasti didelę dalį pasaulyje esančių naujesnių patentų dokumentų.

4.8 Interneto prieiga prie anksčiau paskelbtų straipsnių

Peržengiant čia svarstomos temos ribas, reikia pasakyti, kad visų pirmahumanitarinių mokslų atstovus domina galimybė internete susipažinti ir su senesniais originaliais straipsniais. Komitetas palankiai vertina su tuo susijusias pastangas, tačiau tai nėra čia svarstomo dokumento tema.

2013 m. sausio 16 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Staffan NILSSON

⁽⁹⁾ OL C 218, 2009 9 11, p. 3.2.

⁽¹⁰⁾ <http://worldwide.espacenet.com>